ROTH PAL

Szavatossagi Kötelezettseg Törvenyi Szabalyozasa.

1898

MAGYAR JOGÁSZEGYLETI ÉRTEKEZÉSEK.

134. XV. KÖTET. 1. FÜZET.

A SZAVATOSSÁGI KÖTELEZETTSÉG TÖRVÉNYI SZABÁLYOZÁSA.

IRTA

DR RÓTH PÁL.

FELOLVASTATOTT A MAGYAR JOGÁSZEGYLET 1898. JANUÁR 22-IKI ÜLÉSÉN.

BUDAPEST.
FRANKLIN-TÁRSULAT KÖNYVNYOMDÁJA.
1898.

A Magyar Jogászegylet igazgató választmányának tagjai:

Elnök: *Csemegi Károly* nyug. curiai tanácselnök,
alelnökök: *Dr. Vavrik Béla* curiai tanácselnök;
Dr. Beck Hugo curiai biró;
Dr. Kornyey Ede ügyvéd;
titkárok: *Dr. Fayer László* egyetemi rk. tanár,
Dr. Illés Károly ügyvéd, nyug. kir. ügyész;
Dr. Bleuer Samu ügyvéd;
Dr. Szladics Károly aljegyző;
ügyész: *Dr. Kenedi Géza* ügyvéd;
pénztárnok: *Dr. Szivák Imre* ügyvéd;
könyvtárnok: *Dr. Tarnai János* kir. táblai biró;
választmányi tagok: *Dr. Balogh Jenő* kir. táblai biró, *Dr. Barn*
Ignácz keresk. akadémiai tanár, *Dr. Baumgarten Izidor* igazságügy
miniszteri osztálytanácsos, *Dr. Concha Győző* egyetemi tanár, *Dr*
Chorin Ferencz ügyvéd, orsz. képviselő, *Czorda Bódog* curiai másod
elnök, *Dr. Dárday Sándor* az államszámvevőszék alelnöke, *Dr. Fodo*
Ármin törvényszéki biró, *Dr. Gruber Lajos* kir. alügyész, *Dr. Györ*
Elek a budapesti ügyvédi kamara elnöke, *Halmágyi Sándor* kir. tábla
biró, *Hammersberg Jenő* kir. főügyész, *Dr. Heil Fausztin* kir. köz
igazgatási biró, *Hérics Tóth János* kir. táblai tanácselnök, *Hodoss*
Imre ügyvéd, orsz. képviselő, *Dr. Imling Konrád* kir. táblai tanác
elnök, *Kelemen Mór* curiai biró, *Dr. Kováts Gyula* egyetemi taná
Dr. Márkus Dezső kir. törvényszéki biró, *Dr. Nagy Dezső* a budapest
ügyvédi kamara titkára, *Dr. Nagy Ferencz* egyet. tanár, *Dr. Plós*
Sándor államtitkár, *Dr. Reichard Zsigmond* albiró, *Dr. Reiner Ignác*
igazságügymin. titkár, *Sárkány József* kir. táblai alelnök, *Dr. Schwar*
Gusztav egyetemi tanár, *Székács Ferencz* kir. curiai biró, *Székel*
Ferencz kir. curiai biró, *Dr. Teleszky István* országgyülési képvisel
Tóth Gáspár ügyvéd, *Tóth Gerő* curiai biró, *Tóth Lőrincz* nyug. curia
tanácselnök, *Vargha Ferencz* kir. táblai biró, *Dr. Vécsey Tamá*
egyetemi tanár, *Dr. Wlassics Gyula* vallás- és közoktatási miniszte
Dr. Zsögöd Benő egyetemi tanár.

A titkári hivatal: Zöldfa-utcza 31. sz.

MAGYAR JOGÁSZEGYLETI ÉRTEKEZÉSEK.

134. XV. KÖTET. 1. FÜZET.

A SZAVATOSSÁGI KÖTELEZETTSÉG TÖRVÉNYI SZABÁLYOZÁSA.

IRTA

Dr RÓTH PÁL.

FELOLVASTATOTT A MAGYAR JOGÁSZEGYLET 1898. JANUÁR 22-IKI ÜLÉSÉN.

BUDAPEST.

FRANKLIN-TÁRSULAT KÖNYVNYOMDÁJA.

1898.

For Ty
R

Dr. Róth Pál:

Tisztelt teljes-ülés!

A modern iparban az elemi erők fokozott kiaknázása, gépek- és veszélyes vegyanyagok használata- és új gyártási módok folytán változott gazdasági és sociális állapotok olyan életviszonyokat teremtettek, hogy az áltatános magánjogi szabályok olyan esetekben, amidőn egy ember megölése vagy testi sértése folytán kártérítési kötelezettség (obligationes ex delicto-vel quasi ex delicto) állott be — többé ki nem elégítők.

Az ipar óriási fellendülésével folyton növekvő balesetek, melyek különösen a munkásosztályt sujtják, szükségéssé tették, hogy a jogászvilág ezen sajátlagos kártérítesi esetekkel behatóan foglalkozzék.

Az irodalmi munkásságtól eltekintve, erre három mód kinálkozik: vagy a judikatura igyekszik azon magánjogi elveket fixirozni és kiterjesztő magyarázatban részesíteni, melyek alapján a kártérítési kötelezettség megállapítható; vagy speciális törvények alkottatnak ezen kérdés szabályozására avagy végül a polgári törvények kötelmi részébe vétetnek fel megfelelő jogszabályok.

Mielőtt azonban a modern jogképződés fejtegetésébe bocsátkoznám, nézzük milyen jogszabályokra akadunk ezen kérdésben az anyajogot képező római jogban?

A régibb jogban szavatossági kötelezettség csak szándékos testi sértés alapján volt megállapítható a lex Cornelia alapján. A kereset egy pénzösszeg megfizetésére irányúlt birói belátás zerint. Csak későbbi időben volt kereset indítható vétkességből elkövetett testi sértés miatt és pedig mint actio utilis ex lege Aquilia. Ez eredetileg csak dolgok megsértésére vonatkozott és

csak később terjesztetett ki a praetor által szabad emberek megsértésére.

Az actio injuriarum ex lege Cornelia-nak kizárólag poenalis jellege volt, mig az actio ex lege Aquilia bár szintén büntető kereset, alkalmazásánál a megsértett vagyoni érdek szintén tekintetbe vétetett.

A szavatossági kötelezettség előföltételei: vagyoni kárnak, mely a testi sértés által előidéztetett — létezése és a tettes részéről való vétkesség. A vétkesség nemcsak cselekvés, hanem mulasztás alapján is megállapitható. Az institutiók értelmében a favágónak, ki egy fa ágait járt út közelében lefűrészeli, kötelezettsége támad a járó kelőket erre figyelmeztetni. Az orvos, ki betegén műtétet végez, köteles azt tovább is kezelni. Amennyiben nevezettek ezen kötelességüket elmulasztják, szavatolnak, amennyiben ezen mulasztásokból kár támad. A gondosság mértékét a bonus pater familiás gondossága képezi.

Eddig csak azon szavatossági esetekről beszéltem, melyek a tettes saját hibája folytán idéztettek elő. A római jogban azonban, hamindjárt csak kevéssé kifejlődve, olyan eseteket is szabályozva találunk, amelyekben a szavatossági kötelezettség mások hibája folytán áll be.

Amennyiben valamely lakásból leöntés vagy ledobás folytán valaki testi sértést szenved, a lakó szavatol, anélkül, hogy a tettessége vagy vétkessége bizonyítandó volna. A kereset az actio de effusis et dejektis. Ennek tovább fejlődése az actio de suspenso. Aki t. i. valamely épületen egy tárgyat megerősitett, szavatol, ha annak leesése folytán valaki megsérül.

Aki hajózást, vendéglősséget űz saját számlára és veszélyére, szavatol nemcsak a személyzet által elkövetett dologi kárositásokért, hanem az általuk előidézett testi sértésekért is, amennyiben a hajón, illetve vendéglő területén követtettek el.

Az állatok által elkövetett kár miatti szavatosság magukban az állatokban concentrálódik. A tulajdonos változásával, az állat átadásával vagy elhullásával, a szavatosság megszünik.

Rövid körvonalakban ezek volnának a római jognak a szavatossági kötelezettségre vonatkozó intézkedései. Amint láttuk, a keresetek mind büntetőjogi jelleggel birtak, amihez külömböző consequentiák fűződnek, így többek közt, hogy az

arra alapított követelési jog a jogosított személyéhez tapad és tehát ennek halálával megszünik. A rómaiaknál a munka kicsinylése a munkaerő kicsinylésére vezetett. Ha a rabszolga megöletett, családja nem vesztette el fentartóját, hanem csak a dominus károsodott vagyonának egy tárgyával.

Ezen hiányok daczára az európai régibb magánjogok ezen kérdésben a római jog alapján állanak. Jelentékeny eltérést és önálló individualis jelleget csak a franczia jog mutat, sőt bátran állitható, hogy a szavatossági jog modern fejlődésének alapját a franczia jog képezi. Ezen okból legczélszerűbbnek tartom a római jog után mindjárt a franczia jognak a kérdésre vonatkozó alapelveit ismertetni.

Miként láttuk, a római jog ismeri a mások delictumából származó szavatosságot, de csak bizonyos kivételes esetekben. Ami a római jogban és az annak alapján álló magánjogokban a a kivétel, az a franczia jogban a szabályt képezi. A franczia jog a mások cselekvéséből eredő szavatossági kötelezettséget a legtágabb mértékben állapítja meg. Azon személyek, kiket egy másik személy fölött felügyeleti jog illet, felelőssé tétetnek azon delictumért, melyet ez a felügyelet körében elkövet. A felügyeleti jogból kifolyólag azon kötelezettség támad, hogy a jogosított a delictumot elhárítsa. A code civile 1384 szakasza szerint azon személyek, kik a mások delictumáért szavatolnak, két osztályba soroltatnak, t. i. a szülők, nevelők és házfők osztályába egyrészt, másrészt pedig a commetantsok osztályába. Sociális és közgazdasági szempontból fontossággal csak ez utóbbiak birván, behaban csupán ezekkel foglalkozom.

Commetant az, ki valakire valamely üzletet biz, akire pedig az üzlet bizatik, az a préposé. De a puszta megbizás még nem elégséges a szavatosság megállapítására. A megbizónak azon joggal kell birnia, hogy a megbizott tevékenységét ellenőrizhesse. A szavatossági kötelezettség a culpa in eligendo és in custodiendo jogvélelmén alapszik.

Ezen jogvélelem az, mely a modern szavatossági törvényekben a munkaadó szavatossági kötelezettségét a megbizott vagy felügyelő üzletvezető stb. hibájáért megállapítja.

De a franczia joggyakorlat tovább megy és megállapítja a jogi személyek szavatosságát is alkalmazottjaik delictumáért.

A jogi személyek épúgy, mint magánegyének commetants-oknak tekintetnek, alkalmazottjaik pedig préposés-knak. Csak az állam szavatossági kötelezettségénél térnek el a nézetek. A jogászok többsége azon nézet felé hajol, hogy az állam által űzött ipari-vagy üzleti vállalatoknál az állam és egyéb jogi személy közt különbség nem teendő, de a hivatalos delictumoknál a hivatalnok állami felségjogot gyakorolván, az állam szavatossága be se következzék.

A franczia jognak még egy sajátosságát képezi, hogy a községek a lakosaik lázadása által okozott erőszakosságokért felelőssé tétetnek. Ez egy alkalmi törvényen alapszik, mely a franczia forradalom alatt egyes községekben űzött kegyetlenségek meggátlására szolgálni volt hivatva.

Ami a kártérítés kérdését illeti, a franczia jog minden specificatiót mellőz, hanem a birói mérlegelésnek a legtágabb tért nyitja; de az igény csak vagyoni kár megtérésére irányulhat, erkölcsi károk, a mennyiben csak kellemetlenségek előidézésében állanak, itt sem képezhetik kártérítés tárgyát.

Felemlitésre méltó végül, hogy franczia jog szerint büntetendő cselekménynél a károsított választása szerint a kártérítési igények úgy a büntető — mint a polgári biró előtt támaszthatók, amiből ismét következik, hogy a bűnvádi keresetre vonatkozó elévűlési elvek a polgári jogigények elévülésére is alkalmazást nyernek.

Az impulsust a franczia jog megadván, az ipar és közlekedés fellendülésével a német jog a szavatossági jogot speciális törvénynyel szabályozta és az általános magánjog köréből kivonta, vezéreltetvén bizonyos humanisticus és sociálpolitikai tendenciák által. Az 1871 junius 7-diki német birodalmi törvény szerint a vasut üzemi vállalkozója (Betriebsunternehmer) szavatol, ha annak üzeménél ember megöletett vagy testileg megsértetett, az okozott kárért, amennyiben felsőbb erőhatalmat vagy a károsult saját hibáját nem bizonyítja; hasonlóképen szavatol valamely gyár, bánya vagy hasonló iparvállalat vállalkozója, ha a baleset a megbizott képviselő vagy az üzem vagy a munkások vezetésére vagy felügyeletére alkalmazott egyén hibája folytán szolgálat közben történt. Ezen törvénynek Németországban oly óriási irodalma és judicaturája támadt, hogy azok mél-

tatására egy előadás keretében még csak gondolnom sem lehetett, miért is legczélszerűbbnek tartottam azok vivmányait a következő pontokba összefoglalni:

1. Mindenekelőtt megállapíthatjuk ezen törvényben a franczia jog azon axiomáját, hogy a vállalkozó az üzem közben előfordúlt baleseteknél nemcsak saját tényeiért, hanem megbizottjainak hibájáért is szavatol. A sociálpolitikai vonást ezen rendszabályban az képezi, hogy a vállalkozó nagyobb fizetési képességénél fogva fokozott garanciát nyujt a kártérítésre nézve. Az államnak tulajdonképeni czélja az volt, hogy a munkást és hozzátartozóit ily módon biztosítsa a balesetek anyagi következményei ellen. A vállalkozók pedig ezen súlyos anyagi felelősséggel szemben magukat mintegy viszontbiztosítani akarván, létet adtak két fontos és azóta hatalmasan kifejlődött biztosítási ágnak: t. i. a baleset- és szavatossági biztosításnak. A később behozott munkásbiztosítási törvények ezen törvényből keletkezett eszmék megvalósítását képezi.

2. Irodalom és judicaturának nagy fáradságába került a vasut helyes forgalmának megállapítása. Legpraecisebb a Grenzmer fogalommeghatározása, mely szerint a vasutak: «dem Verkehr dienende technische Anlagen zum Transport von Personen, oder Sachen auf Schienenwegen.» Iparvasutak tehát, mint valamely más vállalat integráló alkateleme a szavatossági törvény alá nem esnek. A vasutakat illető szavatossági elvekre a magyar jog tárgyalásánál kivánok visszatérni, miért is itt még csak az üzem fogalmával foglalkozom. Vasuti üzem alatt Weinrich szerint értendő: «Der Inbegriff der auf die Beförderung von Personen und Sachen auf dieselben gerichteten Thätigkeit.» Miután a szavatossági törvény határozott üzemi cselekményeket meg nem állapít, az minden belesetre, mely az üzemnél előfordul, alkalmazandó volna, de a joggyakorlat szerint csak azon üzemi cselekmények esnek a szavatossági törvény alá, melyek a vasuti ipar sajátságos veszélyességével vannak összefüggésben.

Vitás az üzem vállalkozó fogalma is. Az uralkodó nézet szerint üzemi vállalkozónak az tekintendő, ki a vállalatot saját számlájára és veszélyére vezeti és abból gazdasági hasznot akar húzni.

3. A szavatossági törvény szerint a felsőbb erőhatalom és saját hibásság a szavatosságot kizárja. Felsőbb erőhatalom alatt Goldschmidt szerint értendő: «Naturereignisse und Handlungen Dritter, welche ungeachtet aller irgend möglichen und durch die Umstände gebotenen Vorsicht weder abzuwenden noch abzuwehren, noch in ihren schädlichen Folgen vermeidlich waren.»

Ami végül a saját hibásságot illeti, annak a balesettel okozati összefüggésben kell állani, az azonban, vajjon mint dolus vagy culpa és utóbbi esetben culpa lata vagy levis jelentkezik-e, teljesen közömbös.

4. A régi német jogtól eltérőleg, a szavatossági törvény szerint, mely itt a római joghoz közeledett, csak a vagyoni kár téritendő meg. Eltorzításért kártérítés és fájdalomdíj tehát nem követelhető. A kártérítés úgy tőke- mint járadék alakjában megitélhető, de a mennyiben a felek tőkében meg nem egyeznek, rendszerint járadék itéltetik meg, miután ez a munkás jövendő existenciájának biztosítására alkalmasabb. Halálozásnál nemcsak azon kár téritendő meg, melyet az elhalt hagyatéka szenvedett, hanem azon személyeké is, kikkel szemben az elhalt egyén tartásra volt kötelezve. Jogutódoknak csak az örökösök tekintetnek; betegpénztárak, biztosító-társaságok a Reichsoberhandelsgericht szerint a szavatossági törvény alapján esetleges kiadásaikért a vállalkozóval szemben jogigénynyel nem birnak, de szerződés vagy engedmény alapján természetesen őket is megilletheti a kártérítési jog.

A német szavatossági törvény és judicatura elveinek ezen vázlatos ismertetése után még csak az uj német polgári törvénykönyvben foglalt elveket kivánom röviden ismertetni. A német polgári törvénykönyv «Unerlaubte Handlungen» czim alatt azon általános jogelvet mondja ki, hogy aki másnak életét, testét, egészségét, szabadságát vagy egyéb jogát szándékosan vagy gondatlanul jogellenesen megsérti, az a másiknak az abból eredő kár megtérítésére köteles. Ugyanezen kötelezettség terheli azt is, ki egy másiknak védelmét czélzó törvény ellen cselekszik.

Aki mást valaminek elvégzésével megbiz (zu einer Verrichtung bestellt) azon kár megtérítésére köteles, melyet ezen másik megbizása teljesítésében egy harmadiknak jogellenesen okoz.

A kártérítési kötelezettség be nem áll, ha a főnök (Geschäftsherr)

avatossági kötelezettség
nyi szabályozása

nál és amenynyiben berende-
znie- vagy a munkát vezetnie
iél a forgalomban megkivánt
gy ha a kár ezen gondosság
tt volna.
vagy felügyelettel járó egyén
egtériteni tartozik, melyet ez
ivévén, ha felügyeleti kötele-
negfelelő felügyelet mellett is

isa vagy részeinek leválása
ite avagy egészsége vagy egy
köteles, amennyiben a beom-
agy hiányos fentartás követ-
térítésére. A kártéritési köte-
kos a veszély elhárítására a
ot kifejti. Ha valaki idegen
őt terheli.
rtése folytán a sérült kereset-
tatik vagy szükségletei meg-
zjáradék által kártérítendő,
biztosítékot is köteles szolgál
őkét is követelhet, ha fontos
ettséget ki nem zárja, ha a

e kötelezett a temetés költsé-
it ezen költségek terhelnek.
lt e … valakihez olyan viszonyban
… ani volt köteles vagy azzá
… alál folytán az eltartásra
való igénye megszünt, úgy … e kötelezett ezen harma-
diknak pénz járadék által … eles kártérítésre, ameny-
nyiben a megölt egyén é… zinü tartama alatt az
eltartásra köteles lett vol… ítés a posthumust is
megilleti.

A tiltott cselekményből … tési igény azon idő-
ponttól számított három év … amint a károsúlt a

kárról és a kárköteles személyről értesült, ezen tudomásra való tekintet nélkül a cselekmény elkövetésétől számított harmincz év alatt.

Ausztriában a polg. törvénykönyv 1010. 1161. és 1315. §§-ai intézkednek a szavatossági kötelezettségről. A vállalkozót vétkesség esetében terheli a baleset következményei miatt a felelősség. A megbizott vagy alkalmazott vétkességeért csak akkor szavatol, ha ezek megválasztásánál vagy alkalmazásánál hibás. A vasuti vállalatok szavatosságát az 1869 márczius 5-iki törvény szabályozza. A munkások baleset- és betegségi biztosítása pedig az 1887 deczember 28. és 1888 márczius 30-iki törvények által nyert szabályozást.

Áttérve most már hazai törvényeinkre, a régibb magyar törvényekben a kártérités elveit az 1492 : 16., 1638 : 27. és 1629 : 31. czikkek szabályozzák. Az erőszakos tett, mely által valaki mást személyében vagy vagyonában megsért, régi törvényeink szerint a nagyobb hatalmaskodás eseteit képezi. Ezen eseteket a törvény eredetileg a nemesi szabadság oltalmazása végett jelölte ki és sujtotta büntetéssel és ennek felel meg a nagyobb hatalmaskodás u. n. régi öt esete. Később a magyar törvényhozás ezen öt esetet több újjal toldotta meg, hogy az országgyülés, biróságok és hatóságok tagjait megvédelmezze. A nagyobb hatalmaskodásnak büntetése a főbenjáró itélet volt akkép, hogy egyedül a nyertes féltől függött, vajjon az elmarasztaltnak fejét vagy fejváltságát kivánja-e. Ujabb időben a fejvesztés megszüntettetvén, csak a fejváltság vagyis az elmarasztalt vérdíja maradt fenn magán-büntetésül oly módon, hogy reá egyszersmind vagyonvesztés mondatott ki. A birságnak két harmada a birót, egy harmada a nyertes félt illette. Illetékes birája a királyi- illetve báni tábla volt.

Ezenkivül létezett a kisebb hatalmaskodás vagy erőszakoskodás mindazon esetekben, amdőn a jogellenes cselekmény a nagyobb hatalmaskodást meg nem állapította. A tettes büntetésül az erőszakosság által okozott károkon és költségeken felül saját kisebb dijával tartozott, mely jogi állapotához képest különböző volt és fele részben a birót, másik részben a pernyertest illette.

Ezen sajátlagos magánjogi intézményeken felül az 1659 :

31. czikk 2. §-a csak azon általános szabályt tartalmazza, hogy a bárki által okozott testbeli sérelem megtérítendő.

Az ipari és gyári élet fellendülésével nálunk is megalkottatott az ipari és gyári alkalmazottaknak baleset elleni védelméről és az iparfelügyelőkről szóló 1893 : XXVIII. tcz. Ezen törvény 1 §-a azon általános szabályt állapítja meg, hogy a munkaadó köteles ipartelepén mindazt létesiteni és fentartani, ami tekintettel a telep és az üzem minőségére, annak következményeihez képest az alkalmazottak életének, testi épségének és egészségének lehető biztosítása érdekében szükséges. A törvény aztán részletesen előirja a balesetek elhárítására irányuló intézkedéseket.

Miután a szavatossági törvények Németországban és a szomszéd Ausztriában az időtájt már rengeteg irodalmat és judikaturát fejlesztettek ki, joggal lehetett volna remélni, különösen miután a törvényjavaslat előadója ügyvéd-képviselő volt, hogy ezen törvényben szabályozást fognak nyerni a szavatossági kötelezettséget megállapitó és kizáró jogelvek, a vállalkozó szavatossága az alkalmazottért, az ezen kérdésben felmerült bizonyitási jogelméletek, szóval mindazon fontos kérdések, melyekre a jogszolgáltatásnak nálunk is oly égető szüksége volna, hogy némi positiv talajon mozoghasson. Mindezekről a törvényben szó sincs, pedig ez nagy hiba. Mert az óvrendszabályok szigoritása egyszersmind a szavatossági jogszabályok szigoritását vonja maga után a vállalkozóra nézve. A számos óvrendszabályok egyikének is figyelmen kivül hagyása a vállalkozóra nézve a szavatosságot megállapítja.

Midőn tehát véleményem szerint a törvényhozásnak feladatát képezte volna ezen törvényben irányadásul a szavatossági jogelveket — a mennyiben azok az ipari és gyári balesetek következményeinek szabályozására vonatkoznak — megállapítani, megelégedett azzal, hogy a 37. §-ban a következőket kimondja: «Az, a ki a jelen törvényben előirt kötelezettségek tejesítését elmulasztja, kihágást követ el és az alantabb megállapított pénzbüntetéssel sujtandó, fenmaradván ugy a polgári, mint büntetőtörvény szerinti felelőssége, ha mulasztás miatt valamely baleset történik.»

Hát az ilyen törvényhozási munka nagyon kényelmes, de

nem kielégitő. Mert hol vannak azok a polgári törvények, melyek balesetnél a felelősséget szabályozzák? Melyik jogász van nálunk azon helyzetben, hogy megállapíthassa, mely magánjogi szabályok szerint szavatol a munkaadó a munkást ért baleset következményeiért? És hány ügyvéd dicsekedhetik a kártérítés általános szabályai szerint megindított ilyen per megnyerésével? Pedig a balesetek naponta nagy számban fordulnak elő gyárakban, bányákban, vasutaknál, építkezéseknél stb. Hány balesetet registráltak a hirlapok csak Budapesten, melyet a villamos közuti vasutak előidéztek; hány nyomorék ember, özvegy és árva vesztette el ezen balesetek folytán kenyerét és mégis hány szavatossági per fordul elő ezen balesetek folytán biróságainknál? *Ennek oka pedig abban rejlik, hogy törvény hiányában a szavatossági jogelvek a köztudatba át nem mennek* és ha valamely elszerencsétlenült egyént vagy jogutódjait valaki mégis felvilágositja és ügyvédhez megy, ez fázik a per megindításától, mert arra semmi biztos támpontja nincs, a birónak sem kellemes munka az itélethozatal, mert fontos közgazdasági tényezőkkel szemben kell állást foglalnia minden biztos jogi támpont nélkül, az irgalom és méltányosság emberi szempontból nemes, de jogszolgáltatási szempontból ingatag alapjára helyezkedve!

Egy haszna azonban az ipari és gyári alkalmazottakról szóló 1893-iki törvénynek magánjogi szempontból mégis megvan, t. i. megállapítja, habár nem czéltudatosan azon elvet, hogy a munkaadó alkalmazottjainak mulasztásáért szavatol.

A vázolt nehéz körülmények közt háládatlan, mert uttörő munkát képez az ide vonatkozó magyar törvények és jogelvek kiböngészése, mindazáltal megkisérlem ezt, a következőkben:

Az 1878. évi V. tczikkben foglalt büntető törvénykönyv néhány büntetendő cselekménynél, különösen megállapítja a sértő és kárt okozó személy kártéritési kötelezettségét, igy a 189. §. a személyes szabadság elleni büntetendő cselekmények esetében; a 292. és 311. §§. a gyilkosság s emberölés, ugy a testi sértés eseteiben. Miután azonban a büntetőtörvény nem állapit meg magánjogokat és nem is szünteti meg a magánjogi alapokon nyugvó követeléseket, ezen kiemelt esetek nem zár-

ják ki más büntetendő cselekmények esetében a magánjog által adott követelési jogokat, erre a 198. §. egyenesen utal is, a midőn kimondja:

A jelen fejezet előbbi §-aiban meghatározott szabadságvesztés büntetésen felül a törvényellenesen letartóztatott részére, ha kivánja, a letartóztatás minden napjáért 5 frttól 10 frtig terjedhető kártalanítás állapitandó meg.

Ez esetben továbbá kártalanítási keresetnek helye sincs.

A 292. §. következőkép hangzik: Gyilkosság és emberölés esetében, ha a megölt után oly személyek maradtak, kiknek tartásáról gondoskodni köteles volt: azok részére megfelelő kártérítés is megitélendő, mely a viszonyokhoz képest egyszer mindenkorra fizetendő tőke vagy évi járadék lehet.

A 311. §. következő intézkedést tartalmazza: A jelen fejezet eseteiben a sértettnek kivánságára és részére a megfelelő kártérités is megitélendő, mely tartós betegség vagy munkaképtelenség esetében, a megsértettnek személyi és családi viszonyaihoz képest, egyszer mindenkorra megállapítandó tőke vagy évi járadék lehet.

Emlitést érdemel még a 125. §., mely következőképen hangzik:

A büntető itéletben megitélt vagyoni elégtétel tekintetében az elévülést, valamint annak félbeszakítását a polgári törvények szabályozzák.

A büntető törvénykönyv indokolása szerint, ezen egyes rendelkezések azért lettek külön felvéve, mert rendes polgári törvénykönyvünk nincs és a gyakorlat sem lévén minden tekintetben megfelelő, ezen rendelkezések utmutatásul vétettek fel. Megjegyzendő ezenfelül, hogy van több büntetendő cselekmény, mely önmagában véve nem von maga után magánjogi következményeket, igy pl. a becsületsértés, a mennyiben csupán erkölcsi kihatással bir, mig ellenben az, ki pl. valamely kereskedőről becsületsértő hireket terjeszt és ezzel hitelét rontja vagy fizetésképtelenségét előidézi, már vagyoni érdekeket sért. Viszont vannak cselekmények és mulasztások, melyek kártéritésre köteleznek a nélkül, hogy büntetendő cselekményt képeznének. Nálunk ezen a téren gyakran követtetik el hiba az által, hogy a magánjogi keresetet a bünügy elbirálásától teszik füg-

gővé. Ez nemcsak czéltalan időmulasztás, hanem azon hátránynyal is jár, hogy a büntetőjogi felelősség meg nem állapitása hátrányosan befolyásolja a magánjogi pert, pedig ugyanazon cselekmény egészen más szempontból birálandó el a büntető és a magánjogi perben. A villamos vasut igazgatósága, az épitési vállalkozó az előforduló baleseteknél büntetőjogilag rendszerint nem terhelhetők, ellenben magánjogilag szavatolni kötelesek, mig a vasuti kalauz és a pallér ellen, kiket ilyen esetekben becsuknak, senkinek sem jut eszébe magánjogi keresetet inditani.

Az 1871 : VIII. tcz. 19. §-a szerint mindazon károkat, melyek az 1869. évi IV. tcz. értelmében kinevezett birák és birósági hivatalnokok hivatalos minőségben elkövetett sikkasztásai által magánfeleknek okoztattak, az állam felelős. Ezen törvény tehát tovább megy, mint az annak helyén vázolt francia joggyakorlat. Az 1886. évi XXI. tcz. 91. §-a és az 1886 : XXII. tcz. 88. §-a eseteiben a törvényhatóság, illetve községi pénztár is kártéritéssel tartozik.

Az 1884 : XVII. tczikkbe foglalt ipartörvény 114. §-a szerint minden gyáros köteles gyárában saját költségén mindazt létesíteni és fentartani, a mi tekintettel az iparüzlet és telep minőségére a munkások életének és egészségének lehető biztosítására szolgál. A 158. §. *e)* pontja szerint pedig azon gyáros, ki a 114. §-ban megállapított kötelességét teljesíteni elmulasztja, 100 frttól 300 frtig terjedhető pénzbüntetésben elmarasztalandó, fenmaradván ugy a polgári, mint büntetőtörvény szerinti felelőssége, ha mulasztás miatt valamely baleset történt.

Ezen szakaszoknak képezi az ipari és gyári alkalmazottaknak baleset elleni védelméről szóló 1893-iki törvény a technikai felépítését és onnan vétetett át a 37. §-ban foglalt gyarló intézkedés, a polgári törvény szerinti felelősségre való általános utalással.

Megemlítendőnek tartom e helyütt, hogy a kormány nálunk is foglalkozott már a munkások baleset elleni biztosításának kérdésével, a kereskedelmi miniszterium 1888. évben e kérdés megvitatása végett értekezletet is hivott egybe és annak kész javaslatot terjesztett elő, azonban ezen javaslat a napirendről letünt és azóta fel sem merült többé.

Ezen kérdéssel a magyar jogászgyülés is foglalkozott 1889. évben és a következő megállapodásokat mondotta ki:

1. A munkásoknak baleset elleni biztosítása törvényhozási uton szabályozandó;

2. a kényszerű biztosítás behozatala szükséges;

3. a biztosítás körébe bevonandók a mindennemű bányákban, elemi hajtó erővel működő gyárakban, gőzgéppel dolgozó mezőgazdaságoknál és építkezési vállalatoknál foglalkozásban levő munkások; a biztosítás a munkaközben bekövetkező balesetekre terjed ki; kártérítés fejében keresetképtelenség esetében a munkásoknak gyógyítási költség, továbbá temetési költség és évi járadék jár; a biztosítási díj a munkaadót és bizonyos kisebb részben a munkást is terhelje; a biztosítás érvénye feltétlen és meg sem támadható; a biztosított összegek le nem foglalhatók, el nem zálogosíthatók, másokra át nem ruházhatók; a biztosítás az együttes biztosítás alapján eszközlendő, a biztosítási dijak közadók módjára behajtandók, biztosítandók és ugyanazon elsőbbséggel birjanak, mely elsőbbségben törvény szerint a közadók részesülnek;

4. a biztosítás nem állami kezelés alá, hanem állami felelősség mellett magánkezelés alá veendő.

A már említett törvényeken kivül a magánjogi kártérítési kötelezettségről intézkednek még az 1879 : XXXI. tcz. 84. §-a az erdei károknál és az 1894 : XII. tcz. 112. §-a a mezőgazdasági károknál. Léteznek ezenfelül rendőri intézkedéseket tartalmazó kormányrendeletek. Mindezeknél azonban tárgyunkra nézve fontosabb az 1874 : XVIII. tcz., melylyel tehát behatóbban kell foglalkoznom.

Azon különbség ugyanis, mely a gőzerő által hajtott rendkivül hosszú vonalakra terjedő és egyszerre számos utazót szállító vasutak és egyébb járművek között létezik, az utazással járó veszély koczkázatát is különbözővé teszi, miért is a vasutak behozatala után szükségesnek találtatott az utazókról gondoskodni azon esetre, ha őket utazásuk közben baleset érné. A törvényhozó azon felfogásból indult ki, hogy az üzleti szabályok pontos betartása mellett baleset csak vis major vagy az utas vigyázatlansága folytán állhat be. Ezen felfogásnak meg-

felelőleg a szavatossági törvények, nálunk a 1874 : XVIII. tcz. alapszeméjét az képezi, hogy baleseteknél a vasuti üzem hibája præsumáltatik és ezen præsumtióval szemben a vasutnak kell a felsőbb erőhatalmat vagy a károsult vigyázatlanságát bizonyítani. A vasutak a törvényhozás ezen kivételes álláspontját magukra nézve tulszigorúnak és nem kellően indokoltnak találván, káreseteknél mindenféle kifogásokkal állnak elő és ha azt kisebb összeggel rendezni nem lehet, perre juttatják a dolgot. Ezen pereket mindkét részről a legnagyobb elkeseredéssel folytatják és azok minden alkalommal kutforrását képezik a vasutak ellen irányzott heves támadásoknak. Valahányszor nagyobb vasuti baleset előfordul, a hirlapok mindig felszólalnak a vasutak azon eljárása ellen, hogy a baleset által sujtott utasokat vagy azok családját kártérítésben nem részesítik, hanem perre juttatják a dolgot, melynek hosszú tartama és bizonytalan kimenetele az egész szavatossági törvény értékét illusoriussá teszik.

Még szomorúbb a helyzet azon naponta előforduló számos balesetnél, melyek a vasuti munkásokat érik. Ezek a legtöbb esetben nem is tudják, hogy a törvény hatálya reájuk is kiterjed, de ha tudnák is, ez nem sokat használna nekik, minthogy a vasutak ellen perelni nem mernének és erre anyagilag nem volnának képesek.

*Mindkét esetben az egyedüli remedium nézetem szerint az utasokra és vasuti alkalmazottakra kiterjedő kötelező **balesetbiztosítás** behozatala volna.*

Ezen tárgy befejezése előtt meg kell érintenem judikaturánkban fölmerült azon vitás kérdést, hogy vajjon az 1874. évi XVIII. tcz. kiterjed-e a közuti vaspályákra is? A budapesti kir. törvényszék az igenleges álláspontra helyezkedett azon indokolással, hogy míg a gőzmozdonyú vasutak rendszerint korlátolt, illetve árkolások és partolások által a nyilvános közlekedéstől elkülönített saját területökön közlekednek, addig a közuti vaspálya a városnak legélénkebb utczáin és terein közlekedik, a miből ismét az következtethető, hogy ez utóbbi alkalmazottjai a gőzmozdonyú vaspályák alkalkalmazottjainál még fokozottabb mérvű elővigyázatot kötelesek a balesetek elkerülése végett kifejteni és tehát az 1874. évi XVIII. tcz. indokai a közuti vaspályákkal szemben még inkább fenforognak.

A budapesti kir. itélő tábla az elsőbirósággal ellenkező álláspontra helyezkedett azon indokolással, hogy a törvény rendelkezései csakis a gőzmozdonyú vasutakra terjed ki, a mi kitünik e törvény szelleméből, annak indokolásából, valamint a törvény megalkotásakor folytatott törvényhozási tárgyalásból.

A Curia bölcsen kitért a kérdés elől és azon indokolással, hogy az általános bizonyítási jogelvek szerint alperes, vagyis a közúti vaspálya köteles bizonyítani, hogy a bekövetkezett baleset nem alperes közegeinek mulasztásából, gondatlanságából vagy hibájából származott, de ezt be is bizonyította, a másodbiróság ítéletét helybenhagyta. (Kir. Curia 1040/1893. sz. itélet.)

Részemről azon állásponton állok, hogy az 1874. évi XVIII. tcz. a közuti vasutakra, a budapesti kir. törvényszék itéletében felhozott okoknál fogva és még azért is alkalmazandó, mert a törvény egészen a német szavatossági törvény alapján áll; ennek indokolása pedig világosan kimondja, hogy a lóvasutak épúgy, mint a gőzmozdonyú vasutak a szavatossági törvény alá esnek. Az 1874. évi XVIII. tcz. is nem beszél gőzmozdonyú vaspályákról, hanem vaspályákról általában, melyek forgalomkörébe pedig a közuti vaspályák is esnek.

Tárgyam befejezéseül még kötelességemnek tartom a hazai judikatura köréből néhány szemelvényt ismertetni oly formán, hogy mindenütt előbb a jogesetet aztán az itélet rövid kivonatát közlöm.

O. Sándor szobatisztító egy ház II. emeletéről a fafelhuzógép nyilásán keresztül a pinczébe esett és ez által mindkét lábát eltörte és annak következtében meghalt. A per során bebizonyíttatott, hogy ezen fafelhuzógéphez vezető folyosók sötétek és világítva a szerencsétlenség idején nem voltak, továbbá, hogy a fahuzó járgányát záró vasrácsos ajtó bezárva nem volt, sőt annak kulcsa is elveszett.

A budapesti kir. törvényszék a háztulajdonos kártérítési kötelezettségét megállapította és elmarasztalta őt az igazolt gyógykezelési és temetkezési költségekben és az özvegy részére 120 frt évi tartásdijban. Indokok: A szükséges elővigyázati intézkedés elmulasztásából származó károkért a tulajdonos felelőséggel tartozik. (1888 decz. 27. 42842. sz.) A Curia ezen itéletet helybenhagyta, mert már azon tény, hogy a vasrácsajtó,

mely kulcscsal elzárható volt, rendszerint kulcscsal be nem záratott, olyan mulasztást képez, melyért a vagyoni felelősség a háziurat terheli.

Egy munkásnő megbizatott azzal, hogy az udvarról ládákat a gyárhelység padlására felvigyen, ezen munka közt a padlás lépcsője leszakadván a munkásnő súlyos sérülést szenvedett.

A budapesti kir. törvényszék a munkásnő munkaképtelensége tartamára a gyártulajdonos ellen 24 frt havi tartásdíjat itélt meg. Indokok: Az 1872 : 8. tcz. 69. §-a értelmében minden gyáros köteles gyárában a saját költségén mindazt létesíteni és fentartani, a mi tekintettel az iparüzlet és telep minőségére a munkások életének és egészségének lehető biztosítására szolgál.

A Curia az itéletet helybenhagyta a következő figyelemre méltó indokolással: Azon vagyoni felelősség és annak terjedelme, amely a gyárost a gyárban előfordulható baleset és az ezáltal másoknak okozott kár miatt terheli, az 1879-ben mint a baleset idejében érvényben volt törvényeink által tüzetes szabályozásban nem részesült ugyan, *azonban birói gyakorlatunkban folytonos alkalmazást nyer azon elv, hogy aki másnak a törvényben előszabott kötelezettségek megszegése, vétkes gondatlansága vagy a mulasztása által kárt okoz, a kárért felelős legyen és e felelősséget kötelességszegés vagy vétkes mulasztás, valamint a baleset és ez által okozott kár közötti szoros okozati összefüggés, speczialis törvény hiányában a felhivott gyakorlatunkban elfogadott általános elvek alapján már magában is megállapítja.* (1890. szept. 10. 5889. sz.)

Egy napszámos a dynamit kezelésével megbizott egy másik napszámos gondatlansága folytán előállott dynamitrobbanás következtében meghalt.

A budapesti kir. itélő tábla a gyáros kártéritési kötelezettségét az özvegy javára megállapította, daczára annak, hogy a napszámos az előzetes bünügyben felmentetett. Indokok: A szerencsétlenséget előidézett K. János nemcsak a dynamit töltények használatával volt megbizva, hanem azokat a raktárból ellenőrzes nélkül elhozhatta és saját belátása szerint kezelhette, *ezt a körülményt számba véve, őt az alperes társaság olyan alkalmazottjának kellett tekinteni, kinek megválasztásában a társaság különös gondossággal eljárni és kinek működé-*

dését fokozott mérvben ellenőrizni köteles volt. (1890. január 30. 34782. sz.)

A cseléd gazdája elhullott ökrének bonczolása közben közreműködvén, sulyosan megsérült.

A kir. Curia a gazdát kártérítésre, az orvosi díjak és gyógyszerek megfizetésére kötelezte. Indokok: A cseléd károsodása gazdája részére teljesített munkaközben támadt betegségből állott elő, minélfogva mint gazda őt a kárért kárpótolni köteles. (1888 okt. 31. 4177. sz.)

A judikaturában ezeken felül a következő jogelvekre találunk:

Ha a cseléd gazdája részére teljesített munka közben véletlen szerencsétlenség folytán nagyobb mérvü sérülést szenved, akkor az 1876 : XIII. tcz., 32. és 34. §§-ai alkalmazást nem nyernek és a gazda az idézett tcz. 38 §§-a értelmében a beteg cselédnek teljes felgyógyulásáig az ápolási és gyógyítási költségeket viselni köteles. (Curia 1891 május 29. 10764. sz.)

A munkaadó okvetlenül felelős alkalmazottjainak életéért és testi épségeért s következve kártérítéssel tartozik, ha még azokat az óvintézkedéseket is elmulasztja, amelyek a munkaadó részéről könnyen teljesíthetők. (Budapesti tábla: 5140/89. sz.)

Az állatot vagy kutyát tartó egyén a vagyona biztosítására tartott ebének természetét biztonság tekintetében is kitudni köteles levén, gondoskodni tartozik arról is, hogy általa esetleg valakinek ártalmára ne lehessen s így ha kutyáját sem kötve nem tartja, sem pedig szájkosárral el nem látja, beszámítás alá eső gondatlanságot követ el. E gondatlanság következményeiért büntető jogilag is felelős. (Curia 1889 márczius 29. 9546. sz.)

Felperes tanukkal bizonyította, hogy egy felöltője alperesnek Abbazia kávéházában elveszett. Tekintve, hogy *az üzlet tulajdonosa üzletszemélyzetének az üzlet körében elkövetett mulasztásaiból eredt kárért a károsult harmadik személylyel szemben felelős* és ebből folyólag tekintettel arra, hogy alperes nem is állította, hogy kávéházában vendégei felső ruháinak megőrzésére szolgáló ruhatár lenne, alperes felperesnek az elveszett felső kabátot kártalanítani tartozik, amennyiben felperes bizonyította, hogy felöltőjét az alperes üzletében alkalmazott

pinczérnek megőrzés végett adta át. (Bpesti tábla 1891 jan. 29. 1001. sz.)

Habár az 1874. XVIII. tcz. határozatai a vasuti baleset által okozott halál vagy testi sértés iránti kártérítésre nézve a vasuti személyzetre is alkalmazandók, felperesnek keresete mégis elutasítandó volt; mert férje a per adatai szerint életét nem a fentidézett törvényczikben említett vasuti baleset folytán, hanem szolgálata teljesítése közben a mozdonyról saját vigyázatlanságából való leesése következtében vesztette el, és kimutattatott, hogy alperesi társaság oly intézkedést illetve mulasztást el nem követett, mely ezen szerencsétlen leesést előidézte volna: ennélfogva hiányoznak ama feltételek, melyek alatt felperes a neki az alperes által életbe léptetett nyugdíjintézetből már amúgy is kedvezményezetten kiszabott nyugbéren felül a fentidézett t. cz. alapján még további kárpótlást igényelhetne. (Curia 1889 : máj. 1. 7957. D. T. XXIII. 82)

Az 1874 : XVIII. tcz. 7. §-a csakis a vaspályák által Magyarország területén okozott halál vagy testi sértések miatt inditandó kártérítési keresetek tekintetében, a dolog természeténél fogva hazai biróságok közt szabályozza az illetőséget, minthogy pedig felperes néhai férjének megsérülése nem az ország területén történt, tehát alperes az idézett törvényre a birói illetőség kérdésében eredménynyel nem hivatkozhatik; de minthogy felperes magyar alattvaló, alperesi társulat igazgatóságának pedig székhelye Magyarországon, illetve az eljárt kir. tszék területkörén is létezik, s ekként említett társulat a kereseti kártérítés tekintetében Magyarországon is perelhető; annálfogva a peres felek közt felmerült peres kérdés elbirálása nem engedhető át más ország biróságának és e végből felperes más országban leendő perindításra nem utasítható, illetőleg ezen peres ügy elbirálására a magyar biróság, és pedig a társulat székhelyére való tekintettel az 1868 : L IV. tcz. 33. §-a alapján az eljáró bpesti tszéki biróság elletősége megállapítandó volt. (Budapesti tábla 1886. máj. 31. 23036. P. T. XIII. 24.)

Ha ezek után a judikaturából merített tapasztalatainkat összefoglaljuk, akkor mindenekelőtt constatálnunk kell, hogy míg a külföldön, különösen Németországban évenkint számos szavatossági pert birálnak el, nálunk a vonatkozó jogesetek

csak kivételesen fordulnak elő, aminek oka megállapított szavatossági jogszabályok hiányában keresendő, aminek folytán azok a nagy közönség de még a jogászvilág tudatába sem mennek át. Ellenben kedvező jelenség gyanánt constatálhatjuk, hogy a joggyakorlat helyes nyomon jár, midőn azon jogszabályokat megállapítani igyekszik, melyekre a szavatossági kötelezettség alapítható. Azt láttuk, hogy ezen igyekvésben ama bizonyos socialisticus olajcsöpp felismerhető. Azt is láttuk, hogy az ismertetett franczia jogelvek nálunk is utat törtek.

A vasutak szavatossági kötelezettségére vonatkozó judikaturánál megállapíthatjuk, hogy a biróságok az 1874 : XVIII. törvényczikk jogelveit meglehetős szigorral alkalmazzák, azonban még sok téves nézet fordul elő különösen az «üzemi balesetek» fogalmának megállapításánál; nevezetesen ezek köre megszoríttatik, holott annak minél extensivebb magyarázatot kellene nyerni.

A judikaturából végül azon tapasztalatot merítjük, hogy *bármily szabadelvüen akarjon is a biróság a munkaadó és munkás közötti szavatossági jogviszonyokban a munkás javára dönteni, ez soha sem lesz kielégítő.*

A kifejtett joganyag és szerzett tapasztalatok után tehát véleményemet a következőkben foglalom össze:

1. *A munkásokra nézve a kötelező balesetbiztosítás hozandó be, azonban nem csak az ipari és gyári munkásokra nézve, hanem a mezőgazdasági munkásokra is, mert ezek száma nálunk az előbbiekét sokkal meghaladja.*

2. *Speczialis szavatossági törvény alkotása mellőzendő, ellenben magánjogunk codificátorai a kötelmi jog szabályozásánál figyelmöket a szavatossági jogszabályokra behatóan és részletesen terjeszszék ki. (Élénk helyeslés.)*

A Magyar Jogászegylet alapszabályai.

1. §. A Magyar Jogászegylet czélja a jogtudomány művelése és a hazai jogélet fejlesztése.

Székhelye Budapest.

2. §. Czélja elérésére szolgálnak különösen:

1. előadások és vitatkozások;

2. a jogirodalom, az igazságszolgáltatás és a jogi törvényhozás fontosabb mozzanatainak kritikai vagy ismertető méltatása;

3. pályadijak kitüzése tudományos és az igazságügyi törvényhozás körébe vágó munkálatokra;

4. évkönyv és időszaki közlöny kiadása;

5. jogtudományi könyvkiadó vállalat létesitése.

3. §. Az egyletnek alapitó, rendes, levelező és tiszteletbeli tagjai vannak.

4. §. A rendes, alapitó és levelező tagok a jogi szakemberek közül a teljes-ülésen választatnak bármelyik tagnak indokolás nélküli inditványára, vita nélkül, titkos szavazás utján.

A rendes és levelező tagok belépése egy évi időszakra történik; a tagok névsorába való beiratkozás hallgatag megujitottnak tekintetik mindaddig, mig az illető tag nem tudatja kilépését az igazgató választmánynyal.

Budapesti lakos csak rendes tag lehet.

5. §. Tiszteletbeli tagokká választathatnak, a kik a jogtudomány, a törvényhozás, az igazságszolgáltatás, vagy az egylet érdekei körül különös érdemeket szereztek.

A tiszteletbeli tagok választása a közgyülésen az igazgató-választmány inditványa folytán, vita nélkül, titkos szavazás utján történik.

6. §. A rendes, alapitó, levelező és tiszteletbeli tagokat egyenlő jogok illetik.

7. §. A rendes tagok évi tagsági dija 5 frt; a levelező tagoké 3 frt.

A mely tag egyszer-mindenkorra 200 frt alapitványi tőkét ajándékoz az egyletnek, alapitó taggá lesz.

A tiszteletbeli tagok mint ilyenek tagsági dijat nem fizetnek.

8. §. Az egylet igazgató-választmányát képezik: az elnök, két alelnök, három titkár, könyvtárnok, pénztárnok, ügyész és 36 választmányi tag.

A közgyülés hat választmányi tag állását betöltetlenül hagyhatja.

9. §. Az igazgató-választmány vezeti az egylet összes ügyeit és végrehajtja a hozott határozatokat.

Az igazgató-választmány határozatképességéhez szükséges, ho az elnök vagy az alelnök s az elnöklőn kivül még négy igazga választmányi tag jelen legyen.

10. §. Az egyletet kifelé az elnök képviseli.

11. §. Az egylet lehetőleg hetenkint egyszer teljes-ülést tart. A nyári hónapokban teljes-ülések rendszerint nem tartatnak.

12. §. A tárgyalásokra bármely tag vendéget vezethet be.

13. §. A rendes közgyülés évenkint egyszer tartatik.

Az igazgató-választmány határozata, vagy tiz tag kivánsága fol tán rendkivüli közgyülés hivandó össze.

14. §. A közgyülés tárgyai:

1. az igazgató-választmány évi jelentése;

2. a számvizsgálók jelentése a lefolyt egyleti év számadásairól az egylet vagyonáról;

3. három számvizsgáló választása a legközelebbi rendes közgyül elé terjesztendő számadások megvizsgálása végett;

4. a legközelebbi év költségvetésének megállapitása;

5. az igazgató-választmány választása;

6. a tagsági dij megállapitása;

7. a tiszteletbeli tagok választása;

8. az alapszabályok módositása;

9. az egylet feloszlatása és az egylet vagyona feletti rendelkez

10. az egyletet érdeklő egyéb inditványok tárgyalása.

15. §. A rendes közgyülés elé hozandó minden önálló inditván legalább 8 nappal a közgyülés előtt benyujtandó az elnöknek.

16. §. Az egylet minden üléséről jegyzőkönyv vétetik fel.

17. §. A közgyülés, valamint minden egyéb ülés határozatai viszonylagos szótöbbséggel hozatnak; az elnök rendszerint nem szava Ha a szavazatok egyenlően oszlanak meg, az elnök szavazata dönt.

A választások a jelenlevők absolut többsége folytán válnak érv nyesekké.

18. §. Az alapszabályok módositása, az egylet feloszlatása és vagyon hovaforditása iránt csak oly közgyülés határozhat, melyen tagoknak legalább fele jelen van; határozat hozatalához a jelenlevők nek legalább két harmad többsége kivántatik.

Ha az alapszabályok módositása, az egylet feloszlatása és vagyon hovaforditása czéljából összehivott közgyülésen a tagok nem jelennek meg határozatképes számban, ujabb közgyülés tartandó mely tekintet nélkül a jelenlevők számára, kétharmad szótöbbségév határoz.

Ezen közgyülés feltétlen határozatképessége a meghivókba kiteendő.

A lakásváltoztatást kérjük bejelenteni.

A mely egyleti tag valamelyik füzetet nem kapja meg, sziveskedjék reklamálni a Franklin-Társulatnál (Egyetem-utcza 4.)